

Caitlin Doughty
Megeszi a macskám a szememet, ha meghalok?
És más fontos kérdések a holttestekről

Illusztrálta Dianné Ruz

Fordította Fejérvári Boldizsár

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült: *Caitlin Doughty: Will My Cat Eat My Eyeballs? And Other Questions about Dead Bodies*

2020, W. W. Norton & Company

Copyright © 2020, 2019 by Caitlin Doughty

Illustrations copyright © 2019 by Dianné Ruz

Published in agreement with W. W. Norton & Company, Inc.

Hungarian translation © Fejérvári Boldizsár, 2025

Hungarian edition © Figura Könyvkiadó, 2025

ISBN 978-615-6380-05-0

Egyedül jogosított magyar nyelvű kiadás. A mű egyetlen részlete sem használható fel, nem tárolható és nem sokszorosítható a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül.

Borító és kötéstervező: Kiss Barnabás és Meszlényi Péter

Figura Könyvkiadó, 2025

www.figurakiado.hu

Főszerkesztő: dr. Dávid Gyula

Felelős kiadó: a Corpus Sanum Consulting Kft. ügyvezetője

Nyomdai előkészítés: Fejérvári Boldizsár

Nyomda és kötetkészítés: Pannónia Nyomda Kft., Budapest

Felelős vezető: Cseh Tibor

Igaz, hogy az emberek fehér fényt látnak, amikor haldokolnak?

Igen, igaz. Az a ragyogó fehér fény az alagút a mennyország angyalai felé. Köszönöm a kérdést!

Nem ám. Az igazság az, hogy nincs kielégítő magyarázatom arra, hogy egyesek miért látnak fehér fényt, amikor halálközeli állapotba kerülnek. De nemcsak nekem, *senkinek* sincs. A vallásos emberek a fényben egyfajta természetfeletti átjárót láthatnak a túlvilág felé – a tudósok a fény tapasztalatát az agy oxigénmegvonásának tudhatják be.

Annyit tudunk, hogy ezek a különös észlelések *valóban* megtörténnek – a vallások és kultúrák teljes spektrumát lefedik azok a beszámolók, amelyeket nem is érdemes kétségbe vonnunk. Azok, akik traumatikus, életveszéllyel járó helyzeteket éltek túl, kísértetiesen hasonló élményekről mesélnek. A tudósok ezt nevezik halálközeli élménynek. Habár hátborzongatónak tűnhetnek, a halálközeli élmények egyáltalán nem ritkák. Az amerikaiak mintegy 3 százaléka nyilatkozik úgy, hogy átélt már ilyet. Az idősebb kórházi páciensek körében végzett felmérés még magasabb, 18 százalékos értéket hozott ki.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy nem minden halálközeli élmény egyenlő. Nem mindenki éli át azt, hogy szemképráztatóan fehér fényben sétál, miközben szeme előtt gyermekkori kis kedvencei vagy a kellemetlen állásinterjúk jelenetei peregnek le. Egy tanulmány szerint a halálközeli élményeket megtapasztalók mintegy fele azt állította, hogy teljes tudatában volt annak, hogy meghalt (ami lehetett jó vagy rossz annak függvényében, hogy hányadán állunk a halállal). Minden negyedik ember azt mondta, hogy testen kívüli élménye volt. Csak minden harmadikuk lépett be abba a bizonyos alagútba. És akkor a rossz hír: ha a halálközeli élményeket pozitívnak és boldognak képzeljük, akkor csak az esetek feléről veszünk tudomást. Van, amikor egészen rémisztők is lehetnek.

Egyes kutatók úgy vélik, az emberiség történetét végigkísérték a halálközeli élmények: az ókori Egyiptomtól az ókori Kínán át a középkori Európáig. Ezek a kultúrák (és számtalan másik) olyan vallási élményekről számolnak be, amelyek szinte mindenben megfelelnek a halálközeli élményeknek. Ebből érdekes tyúk-tojás dilemma fakad. Lehetnek a halálközeli élmények bizonyos értelemben egyetemes vallásos megélések? Vagy a vallási élményeket is az emberi agy neurológiai és biológiai fogalmakkal leírható tevékenysége okozza?

Egy illető halálközeli élményének keretét (vagy *vibe*-ját, ha úgy tetszik) saját társadalma is meghatározhatja. Az amerikai keresztényeket például angyalok üdvözölhetik a

csatornában, míg a hinduk elé talán a halál istene küld valakit. Gregory Shushan, az Oxfordi Egyetem kutatója szélsőségesen eltérő halálközeli élményekről ír, amelyek szereposztását meghatározza az illető kultúrája: „Emlékszem, egyikük Jézust írta le, aki kentaur alakjában száguldott egy szekéren; és egy férfit, akinek a szíve a mellkasán kívül dobogott, a haja pedig püspöki tiarát formázott.”

A halálközeli élmények tudományos kutatását tovább nehezíti, hogy nem kell a halál peremén állnunk ahhoz, hogy halálközeli élményben legyen részünk. A Virginiai Egyetem tudósai úgy találták, hogy a halálközeli élményről beszámoló pácienseknek valamivel több, mint fele nem volt egészségügyi életveszélyben. Annyira mégsem lehetettek közel a halálhoz.

Lássuk tehát a halálközeli élmények lehetséges (tudományos) magyarázatait! Egy agykutató valószínűleg homályosan cikornyás szóvirágokba öltöztetné a halálközeli élményeket, mondjuk így: „a test multiszenzorális integrációjának zavara”. Más indokok az agyban kiválasztódó endorfinoktól a vér szén-dioxid-tartalmának túltengéséig vagy a felfokozott halántéklebény-aktivitásig terjedhetnek.

De lássunk egy még egyszerűbb magyarázatot! Hiszen időnként a vadászpilóták is megtapasztalják azt a kísérteties fényalagutat. A nagy sebességű repülés átmeneti vérnyomáshiányból fakadó szívkiagyást okozhat, ami miatt nem jut elég oxigén és vér az agyba. Ilyenkor a pilóta látása elhomályosodik, először a periféria tűnik el – mintha egy vakító alagútba pillantanának bele. Ismerős?

A tudósok szerint az alagút végén ragyogó fény oka a retinális iszkémia, ami azt jelenti, hogy nem jut elég vér a szembe. A szemben fellépő csökkent vérnyomás korlátozza a látást. A szélsőséges rettegés is okozhat retinális iszkémiát. A haldoklással félelem és oxigénhiány egyaránt együtt jár. Ebben az összefüggésben a halálközeli élményekre jellemző vakítóan fehér csórlátás egyből több értelmet nyer.

Ha valaki vallásos, hihet abban, hogy Isten (vagy az istenek) varázslatos dolgokra képesek. De a tudósok (még ha istenhívők is) abban is hisznek, hogy az agy szintén képes varázslatossá tenni a dolgok látványát vagy érzetét. Meggyőződésük, hogy életünk utolsó pillanatait a biológia alakítja. Én magam nem vagyok vallásos, de totál megvenném a szekéren közeledő kentaur-Jézust, hogy a hátára vegyen és átsegítsen a halál küszöbén.